

19–20. századi festett bútorok állapotfelmérése és restaurálása a segesvári Mihai Eminescu Alapítvány támogatásával

Máthé Zsolt

A Mihai Eminescu Alapítvány¹ (MET) 1987-ben jött létre Angliában. Elsődleges célja a romániai költők és írók támogatása volt, a nyugati országokkal való kapcsolattartás érdekében. Az idők során ez a cél megváltozott, ugyanis az iparosodás érdekében Ceausescu tervei közé tartozott az erdélyi falvak elárasztása is, ezért az alapítvány ezek megvédése érdekében próbált tevékenykedni. Az érték-megőrző munka az erdélyi szász falvakban kezdődött, mivel ezek épített öröksége veszélyeztetve volt a szászok kitepedése után. Ezek a falvak azért különlegesek, mert hagyományos jellegüket megőrizték az idők során, és ez egybeesik az alapítvány célkitűzéseivel.

A MET fontosnak tartja a helyi lakosság közreműködését a kulturális, épített és természeti örökség megőrzésében és újjáélesztésében, ezért egy úgynevezett Önálló falu című programot kezdeményezett. A projekt céljai közé tartozik a mesteremberek képzése a hagyományos mesterségek terén, a helyi vállalkozók és a gazdasági élet fejlesztése és támogatása, valamint a kulturális és természeti örökség védelme és restaurálása. 12 év alatt több mint 1100 projektet – ház- és tetőfelújítástól, templom illetve várfalak restaurálásáig – sikerült végrehajtani 49 faluban és 6 városban. Az Önálló falu projektben résztvevő településeken a MET építészeti emlékeket alakít át vendégházakká (1–2. kép). Az épületeket hagyományos módon, helyi mesteremberek együttműködésével újítják fel és rendezik be. Az alapítvány vendégházait a turizmus terén kiképezett személyek vették kézbe, és egyéni vállalkozásokat hoztak létre. 20 családot támogattunk saját vendégszobáik, illetve házaik hagyományos módon való berendezésében.

A vendégházak a még megmaradt helyi és környékbeli népi lakberendezések apró múzeumaiként is szolgálnak. A bútorok legértékesebb darabjai közé tartoznak a kelenyásládák, padládák, almáriumok, stb.

A közelmúltban elvégzett számbavétel és állagfelmérés alapján legrosszabb állapotban lévőnek talált tizenöt festett tárgy 2014–2015 folyamán restaurálásra kerül az angliai Horizon Foundation² támogatásával. A kiválasztottak közül eddig egy almárium és egy padláda restaurálása történt meg.

1. kép. Apaffy kúria, Almakerék. Helyreállítás előtti állapot.

2. kép. A helyreállítás után vendégházként működő Apaffy kúria.

Az Almakeréken talált, 1867-es feliratú almárium már csak egyszerű díszítő szerepet tölt be egy vendégház előszobájában. Eredeti helyén, a szép szobában, az útra néző két ablak közötti vakablakot takarta. Mögötte tartották a fontosabb iratokat, a Bibliát, esetleg a pálinkát. E tárgy teljes restaurálási folyamaton ment végig, mivel az eredeti festékréteg nedvesség következtében pergésnek indult (3–4. kép). Ezt minden más beavatkozás előtt rögzíteni kellett, ami meleg halenyves, japánpapíros módszerrel, és 50–60 °C-os levasalással történt (5. kép).

A téka ajtajának egy részét olaj alapú, zöld színű festékréteg borította, ami festéklemaró vegyszerrel, pakolásos módszerrel került eltávolításra (6. kép). Ez az eljárás sokkal hatékonyabb az ecsetes felhordásnál, vagy a tamponálásos módszernél, mert a vegyszergőz jobban behatol az olajfesték és az eredeti, vizes alapú festékréteg közé.

¹ Az alapítványról bővebben ld. <http://www.mihaieminescutrust.org>.

² Bővebben ld. www.horizonfoundation.info.

3. kép. Téka, 1867. Restaurálás előtti állapot.

6. kép. Az átfestés eltávolítása pakolásos eljárással.

4. kép. A festékréteg felválása.

5. kép. A felvált festékréteg levasalása.

7. kép. A téka restaurálás után.

8. kép.
Festett padláda
restaurálás előtt.

10. kép.
A restaurált padláda.

9. kép.
Az átfestés alól
elősejtlő motívumok.
Részlet, restaurálás
előtt.

A meglazult összeillesztések újraenyvezése után a hiányzó részek kiegészítése az eredetihez hasonló faanyaggal történt. A hátoldal és a festett felületek tisztítása után a lyukak és horpadások Balsittal való kiegészítése következett. A festékréteg esztétikai helyreállítása tratteggio és rittoco technikával, a reverzibilitás törvényét szem előtt tartva, vízfestékekkel történt. A festetlen fafelületek méhviasz oldatos, a festett részek dammár lakkos bevonatot kaptak (7. kép).

A másik restaurált tárgy egy festett padláda, szintén Almakeréről való (8. kép). Érdekessége, hogy eredetileg kétszer olyan hosszú volt, mint ma. Feltehetően a vagyon osztásakor a felek határozata alapján kettévágták, kettőbe osztották a ládát. A jelenlegi tárgyat valamikor a közelmúltban zöld színű olajfestékkel átfestették (9. kép). Ezt

a réteget az eredeti festés károsítása nélkül forró levegős fűjással, majd mechanikusan spaklival, az ezután a felületen helyenként visszamaradt olajfestéket pedig vegyszerrel lehetett eltávolítani (10. kép).

Az ismertetett restaurálási projekt célja a tárgyak helyreállítása mellett, tudatosítani a helyi lakosokban, hogy az a változatos tárgyi és szellemi örökség, amit átvettek, örökölték, hatalmas kincs, a valamikori virágzó Erdély tanúja. A restaurálásra kerülő tárgyakat a vendégházak kialakításakor különböző háztartásokból, pajtákból, csűrőkől, pincékből menekítették egy helyre. Azóta állapotuk csak romlott, olyannyira, hogy komoly rovarkárosítás mellett a festékrétegek nemcsak peregni kezdtek, de egyeseken meg is semmisültek. Máshol a tárgyakat átfestették, rosszabb esetben pedig tüzre kerültek.

Erről a pusztuláshoz vezető lejtőről próbáljuk megmenteni e bútorokat, bízván abban, hogy példánkat látva mások is jobban értékelik elődeik hagyatékát.

Máthé Zsolt

Festett fa restaurátor

Mihai Eminescu Trust Alapítvány

545400 Segesvár, Zugrávilor u.7

Tel.: +40-728-123-078

E-mail: zsmathe@mihaieminescutrust.org